

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Управління персоналом та економіка праці

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів з дисципліни  
**«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Запоріжжя  
2016

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів спеціальностей 051 «Економіка» за освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та організація електронної торгівлі та біржової діяльності» / Укл.: М.В. Гудзь, А.В. Соколов. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. – 34 с.

Розробники: д.е.н., професор, професор кафедри управління персоналом і економіки праці, Гудзь М.В., Соколов А.В., завідувач кафедри управління персоналом та економіка праці, к.держ.упр., доц.

Методичні матеріали затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіка праці.

Протокол від “23” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри управління персоналом та економіка праці

\_\_\_\_\_ (Соколов А.В.)  
(підпис) (прізвище та ініціали)

“23” серпня 2016 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за спеціальністю  
051 Економіка, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Протокол від “30” серпня 2016 року № 1

“30” серпня 2016 року

Голова \_\_\_\_\_ (Васильєва О.О.)  
(підпис) (прізвище та ініціали)

**ЗМІСТ**

Вступ.....	4
1. Порядок проведення практичних занять.....	6
2. Критерії оцінювання знань студентів.....	19
3. Питання до підсумкового контролю.....	23
4. Індивідуальні завдання.....	29
5. Список рекомендованої літератури.....	32

## ВСТУП

Програма вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» складена відповідно до місця й значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою підготовки магістрів.

Робочою програмою дисципліни передбачене проведення практичних занять із зазначеної дисципліни.

*Практичне заняття* – форма навчального заняття, що спрямована на формування системи практичних знань з проблем, сучасного стану і розвитку економіки та підприємництва.

За кожною з тем, включеної до курсу навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень», проводиться практичне заняття з метою як закріплення студентом теоретичних знань, одержаних на лекційних заняттях чи в результаті самостійного вивчення необхідного матеріалу, а також в ході виконання індивідуальної науково-дослідної роботи, так і одержання практичних навиків.

Також заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, тестовий контроль, їх перевірка і оцінювання.

Під час проведення практичних занять організовується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують реферати чи доповіді, а також обговорюються проблемні питання, на які мають бути знайдені відповіді в результаті дискусії.

На практичних заняттях у студентів мають сформуватися вміння і навички розробки, організації і проведення наукових досліджень, а також виконання деяких видів економічної роботи, пов'язаної з професійною діяльністю.

У ході проведення практичного заняття студенти самостійно або в групах

вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. З метою виявлення рівня засвоєння матеріалу викладач проводить перевірку і обговорення роботи, яку виконували студенти, а також підведення підсумків з одержанням студентами відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи.

За кожне практичне заняття фіксуються оцінки, які враховують при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

## ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### МОДУЛЬ I. ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

#### Завдання 1. КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ НАУКИ І НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

##### Перелік основних завдань:

1. Провести дослідження процесу зародження науки.
2. Охарактеризувати сучасний стан, виявити проблеми і вказати перспективи розвитку науки в Україні.
3. Перелічити і обґрунтувати особливості сучасних наукових досліджень.

##### Питання для дискусії:

1. Прикладні науки і їх значення в підвищенні ефективності функціонування економіки.
2. Об'єктивна необхідність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку економіки.
3. Значення розробки державних науково-технічних програм у розвитку країни та їх види.

##### Питання для перевірки знань:

1. Поняття і характеристика науки як системи знань.
2. Основні функції науки в сучасних умовах.
3. Наука як особливий вид людської діяльності.
4. Наукові знання, їх відмінності від звичайних знань.
5. Виникнення і становлення науки.
6. Класифікація наук, її призначення і способи побудови.
7. Фундаментальні науки, їх характеристика.
8. Класифікація об'єктів наукових досліджень.
9. Диверсифікація та інтеграція наук як наслідок їх розвитку.
10. Визначення об'єкта і предмета наукового дослідження.
11. Об'єкти наукових досліджень в економіці.

12. Виникнення економічної науки.
13. Роль економічних наук у розвитку суспільства.
14. Класифікація економічних наук.
15. Принципи систематизації економічних знань.
16. Структура економічних знань.
17. Загальні проблеми розвитку економічної науки на сучасному етапі.
18. Класифікація наукових досліджень.
19. Основні напрямки наукових економічних досліджень на сучасному етапі.
20. Поняття наукового дослідження.
21. Характеристика наукового напрямку. Структурні одиниці наукового напрямку.

**Література:** 6, 13, 14, 18, 19.

## **Завдання 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ**

### **Перелік основних завдань:**

1. Структура науки як системи знань.
2. Визначення окремих елементів, складових частин науки.
3. Підготовка науковців в аспірантурах та докторантурах.
4. Характеристика основних принципів наукової організації дослідної праці.

### **Питання для дискусії:**

1. Управління наукою в Україні.
2. Використання засобів механізації та автоматизації допоміжних операцій в науково-дослідній роботі.

### **Питання для перевірки знань:**

1. Організація науки в Україні.
2. Організаційна структура та роль НАНУ.
3. Режим робочого часу науковця.
4. Вимоги ергономіки до організації наукових досліджень.

5. Характеристика основних елементів самоорганізації наукової праці.
6. Особливості функціонування інкубаторів, технопарків, технополісів.
7. Визначення предмета науково-дослідної роботи студентів економічних вузів.
8. Необхідність наукової організації дослідницької праці.
9. Організація робочого місця наукового працівника
10. Самоорганізація праці науковця.

**Література:** основна [6, 13, 14]; додаткова [17, 18, 19].

### **Завдання 3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ**

#### **Перелік основних завдань:**

1. Механізм пошуку первинної і вторинної інформації студентами.
2. Поняття і критерії ефективності інформації в науковому дослідженні.
3. Джерела інформації та їх класифікація.
4. Вимоги до організації збору практичної інформації на підприємствах (організаціях).
5. Основні способи відбору одиниць з генеральної сукупності.

#### **Питання для дискусії:**

1. Особливості збирання показників з різних джерел інформації.
2. Організація збору інформації з практичної діяльності підприємства (організації).
3. Плагіат і студентські наукові праці.
4. Переваги і недоліки різних форм обміну науковою інформацією.

#### **Питання для перевірки знань:**

1. Стадії обробки інформації та їх характеристика.
2. Класифікація інформації.
3. Роль інформації на етапах науково-дослідної роботи.
4. Функції інформації.
5. Сутність обробки інформації на ЕОМ. Етапи обробки інформації.
6. Сутність економічного аналізу в науково-дослідному процесі.

7. Поняття об'єкту обстеження та його характеристика.
  8. Вибірковий метод обстеження та його характеристика.
  9. Суть кількісної і якісної репрезентативності об'єктів обстеження.
  10. Раціональна організація аналітичної роботи та її характеристика.
  11. Показник та його основні ознаки.
  12. Основні види показників та їх характеристика.
  13. Організаційні етапи здійснення економічного аналізу.
  14. Принципи збирання матеріалів наукового дослідження.
  15. Резерви в економічному аналізі та їх характеристика.
  16. Форми документального оформлення зібраної інформації.
- Література:** 6, 11, 14, 15, 18, 19.

#### **Завдання 4. МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І АНАЛІЗУ**

##### **Перелік основних завдань:**

1. Загальна характеристика методологічного апарату наукових досліджень.
2. Оцінка і аналіз методологічного інструментарію в соціально-економічних дослідженнях.
3. Методи проведення аналітичної роботи, особливості їх використання.
4. Основні елементи методики комплексного економічного аналізу, їх характеристика.
5. Завдання, які вирішують в результаті спеціальних спостережень.

##### **Питання для дискусії:**

1. Чим обумовлюється отримання різних результатів аналітичних досліджень?
2. Докази в наукових дослідженнях, способи їх застосування.
3. Використання методів прогнозування в науково-дослідній роботі.
4. Загальні методи в наукових дослідженнях. Їх відмінність від спеціальних методів.

**Питання для перевірки знань:**

1. Назвіть основні групи методів наукових досліджень.
2. Як можна одержати первинну інформацію?
3. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання та їх зв'язок із загальними методами наукових досліджень.
4. Особливості та види емпіричних загальнонаукових методів.
5. Характеристика емпірико-теоретичних загальнонаукових методів.
6. Теоретичні загальнонаукові методи, їх види і призначення.
7. Основні групи спеціальних методів в економічних дослідженнях.
8. Спеціальні методи збору інформації в економічних дослідженнях.
9. Значення методів фотографування, види фотографій.
10. Застосування спеціальних методів для обробки зібраної інформації.
11. Які основні види спостережень використовують для одержання інформації?
12. Методи планових розрахунків обґрунтувань в наукових економічних дослідженнях.
13. Яка роль показників в управлінні економікою, підприємством?
14. Які можуть бути виділені групи узагальнюючих показників?
15. Структура доказів. Використання прямих і непрямих доказів у наукових дослідженнях.
16. Спростування в науково-дослідній роботі.
17. Які висувають вимоги до показників економічного аналізу?
18. Розкрийте ваше розуміння поняття “економічний аналіз”.
19. Чим визначається функціональна роль економічного аналізу?
20. Чим визначається суть економічного аналізу як функції управління?
21. Розкрийте зміст економічного аналізу.
22. Що впливає на структуру змісту економічного аналізу?
23. Сформулюйте й обґрунтуйте функції економічного аналізу.
24. Сформулюйте і поясніть основні принципи економічного аналізу.
25. Сформулюйте і розкрийте поняття предмета економічного аналізу.

26. Сформулюйте класифікацію економічних явищ і процесів, яку передбачає предмет економічного аналізу.

27. Розкрийте поняття об'єкта економічного аналізу.

28. Сформулюйте і розкрийте поняття методу і методики економічного аналізу.

29. Охарактеризуйте аналітичне забезпечення менеджменту.

30. Охарактеризуйте в цілому систему прийомів економічного аналізу.

31. На чому базується методика системного економічного аналізу?

32. Назвіть і охарактеризуйте основні прийоми аналізу.

33. Що покладено в основу класифікації методів обробки економічної інформації?

**Література:** 12, 13, 14, 18, 19.

## **МОДУЛЬ II. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА: ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОВЕДЕННЯ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ**

### **Завдання 5. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ Й ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

#### **Перелік основних завдань:**

1. Дипломна робота – найвідповідальніший етап в процесі підготовки висококваліфікованого спеціаліста.

2. Специфіка вибору тематики курсових (дипломних) робіт для студентів спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування».

3. Процедура написання і захисту курсових (дипломних) робіт.

4. Написання, аналіз і редагування тез доповіді на студентську науково-практичну конференцію і наукової статті.

5. Методика коректної та адекватної графічної інтерпретації одержаних результатів.

6. Написання, аналіз і редагування наукової доповіді, наукового звіту, анотації, рецензії.

### **Питання для дискусії:**

1. Мета залучення студентів до науково-дослідної роботи.
2. Необхідність посилення ролі науки в підготовці фахівців для економіки.
3. Значення цифрового й ілюстративного матеріалу в звіті з науково-дослідної роботи.
4. Застосування комп'ютерної техніки в процесі впровадження результатів наукових досліджень.

### **Питання для перевірки знань:**

1. Поняття науково-дослідної роботи студентів. Керівництво науково-дослідною роботою студентів у вищому навчальному закладі, її організація і планування.
2. Форми організації науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі.
3. Характеристика науково-дослідної роботи студентів у навчальному процесі. Види навчально-дослідної роботи.
4. Систематизація результатів наукового дослідження.
5. Структура звіту з науково-дослідної роботи.
6. Впровадження результатів науково-дослідної роботи в економічну сферу.
7. Вимоги до подання формул, таблиць, ілюстрацій.
8. Нумерація цифрового й ілюстративного матеріалу.
9. Послідовність розміщення літературних джерел у переліку використаної літератури.
10. Елементи бібліографічного опису літератури, використаної в процесі науково-дослідної роботи.
11. Оформлення посилань на використані літературні та інформаційні джерела в звіті про науково-дослідну роботу.
12. Оформлення акту здавання-приймання науково-дослідної роботи.
13. Ефект і ефективність у наукових дослідженнях.

14. Види ефективності наукових досліджень.

**Література:** 8, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19.

## **Завдання 6. МЕХАНІЗМ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

### **Перелік основних завдань:**

1. Розробка й обґрунтування методики до проведення аналітичного дослідження галузевого ринку (субринку).
2. Поняття, види й етапи соціально-економічних досліджень.
3. Порядок конкретизації та затвердження теми наукового дослідження.

### **Питання для дискусії:**

1. Поняття критерію. Основні критерії вибору теми наукового дослідження.
2. Роль бібліотеки в роботі дослідника.
3. Зміст і роль апробації як завершальної стадії науково-дослідного процесу.

### **Питання для перевірки знань:**

1. Поняття й особливості наукового дослідження.
2. Стадії науково-дослідного процесу та їх характеристика.
3. Етапи виконання науково-дослідної роботи.
4. Наукова проблема в економічних дослідженнях.
5. Зв'язок наукової проблеми і теми дослідження в економіці.
6. Визначення гіпотези, її якісна характеристика, види гіпотез.
7. Види літературних джерел економічної інформації, застосовуваних в наукових дослідженнях.
8. Складання власної картотеки студента в процесі роботи з літературними джерелами.
9. Значення процесу створення і перетворення нової інформації на дослідній і завершальній стадіях науково-дослідного процесу.

**Література:** 12, 13, 14, 15, 18, 19.

## **Завдання 7. ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ І ЕКОНОМІЧНОМУ АНАЛІЗІ**

### **Перелік основних завдань:**

1. Вивчення впливу відокремленого фактора на зміну результативного показника.
2. Методика розрахунку показників сезонності та врахування впливу сезонного ефекту в процесі проведення дослідження й аналізу.
3. Причини і характеристики застосування технічних прийомів економічного аналізу.
4. Виявлення різниці агрегатних індексів Ласпейреса і Пааше.

### **Питання для дискусії:**

1. Які основні завдання вирішує дослідник за допомогою методу групування?
2. З якою метою будують графіки в економіко-статистичних дослідженнях?
3. Що являє собою середня величина і в чому полягає її властивість?

### **Питання для перевірки знань:**

1. Охарактеризуйте прийоми порівняння, абстрагування.
2. Охарактеризуйте групу прийомів елімінування.
3. Охарактеризуйте групу прийомів балансової ув'язки.
4. Охарактеризуйте групу прийомів групування.
5. Охарактеризуйте групу графічних прийомів у економічному аналізі.
6. Дайте аналітичну характеристику прийому ланцюгових підстановок і визначте межі його застосування.
7. Дайте аналітичну характеристику прийому різниці абсолютних і відносних величин.
8. Дайте характеристику застосування індексного методу.
9. Дайте характеристику застосування прийому середніх і відносних величин, динамічного ряду.
10. У чому полягає значення методу групування в аналізі даних?

11. Яка роль і значення класифікації? Наведіть приклади найважливіших класифікацій.
12. Яке групування називають комбінаційним? Наведіть приклад.
13. У чому полягає відмінність комбінаційного і багатовимірного групування?
14. Які основні проблеми належать вирішенню при групуванні даних?
15. Як виконують групування, якщо групувальна ознака є дискретною?
16. В яких випадках необхідно визначати інтервали групування за кількісною ознакою?
17. Які основні функції таблиць?
18. Які можуть бути виділені види таблиць?
19. Назвіть види відносних показників і охарактеризуйте їх значення.
20. Як пов'язані між собою відносні величини виконання плану, планового завдання і динаміки?
21. Для чого розраховують відносні величини координації?
22. Яке значення відносних величин інтенсивності? Наведіть приклади їх використання .
23. Що характеризує різниця чисельника і знаменника агрегатних індексів фізичного обсягу продукції та цін?
24. Які показники використовують для характеристики змін рівнів рядів динаміки?
25. Який вид середніх величин використовують для розрахунку середнього рівня моментного ряду динаміки?
26. Назвіть види індексів якісних показників.
27. Як розрахувати середній темп росту і приросту рівнів ряду динаміки?
28. Яка роль індексного методу аналізу в економічних дослідженнях?
29. Чим пояснюється різниця у величині індексу цін змінного і фіксованого складу?

30. Що характеризує індекс впливу структурних зрушень? Напишіть формулу для його розрахунку.

31. Сформулюйте основні принципи оцінки абсолютного і відносного розміру впливу факторів на зміну результативного показника з використанням багатofакторних індексних моделей.

32. Яке значення має побудова факторних індексних моделей?

33. Які форми індексів використовують при територіальних співставленнях?

34. Як виміряти рівень інфляції?

**Література:** 5, 7, 9, 10, 14, 16.

## **Завдання 8. ЕКОНОМІКО - МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ І ЕКОНОМІЧНОМУ АНАЛІЗІ**

### **Перелік основних завдань:**

1. Кореляційно-регресійне моделювання для виявлення можливого зв'язку між аналізованими показниками й одержання моделей для прогнозування з використанням методу екстраполяції.

2. Виявлення основної тенденції розвитку за допомогою побудови різних трендових моделей і методика вибору найбільш апроксимованої до реальних процесів.

3. З'ясування відмінностей між кореляційним і функціональним зв'язком.

4. Основні проблеми, які вирішує дослідник при вивченні кореляційних залежностей.

5. Переваги і роль аналітичного вирівнювання рівнів часового ряду.

### **Питання для дискусії:**

1. Як розрахувати індекси сезонності і здійснити екстраполяцію з урахуванням сезонної складової?

2. З якою метою аналізують дані рядів динаміки?

3. Охарактеризуйте роль графічного зображення часових рядів.

4. Багатовимірне ранжування. Побудова інтегральних оцінок.

### Питання для перевірки знань:

1. Назвіть види коливань рівнів часового ряду.
2. Які особливості кореляції можуть бути виявлені в рядах динаміки?
3. Яка роль групових і кореляційних таблиць при аналізі взаємозв'язку?
4. Які методи доцільно використовувати для виявлення можливої наявності зв'язку між факторною і результативною ознакою при незначному обсязі фактичних даних?
5. Які показники є мірою тісноти зв'язку між двома ознаками?
6. Як оцінити значущість лінійного коефіцієнта кореляції?
7. Які показники використовують для виміру ступеня тісноти зв'язку між якісними показниками?
8. У чому полягає значення рівняння регресії?
9. Що характеризує коефіцієнт кореляції?
10. Який існує зв'язок між лінійним коефіцієнтом кореляції і коефіцієнтом регресії?
11. Яке значення має розрахунок індексу кореляції?
12. Способи розрахунку середньої квадратичної похибки рівняння, її роль в оцінці надійності рівняння регресії.
13. Як здійснити прогноз значень результативної ознаки, спираючись на використання для цієї мети рівняння регресії?
14. Як виміряти частку загальної варіації результативної ознаки, яка пояснюється впливом варіації ознаки  $x$ ?
15. Яким чином можна виділити фактори, у зміні яких закладені найбільші можливості в управлінні зміні результативної ознаки?
16. Що означає величина коефіцієнта еластичності 0,58?
17. Для чого розраховують парні коефіцієнти кореляції?
18. В яких межах знаходиться величина сукупного коефіцієнта кореляції і яка вона співвідноситься з величиною парних коефіцієнтів кореляції?

19. Якщо у випадку лінійної залежності між ознаками 60% варіації результативної ознаки пояснюється впливом факторної ознаки, чому буде дорівнювати величина коефіцієнта кореляції?
20. Дайте характеристику кореляційного і регресійного аналізу.
21. Дайте характеристику застосування економіко-математичних методів.
22. Охарактеризуйте компоненти часових рядів. Що таке мультиплікативна й адитивна моделі часового ряду?
23. Поясніть алгоритм оцінювання сезонної складової для адитивної моделі.
24. У чому сутність десезоналізації часових рядів?
25. Вкажіть основні напрямки практичного використання спектрального аналізу.
26. Які типи адитивних моделей ви знаєте?
27. Яким чином здійснюється експоненційне згладжування часового ряду?
28. Які ви знаєте багатовимірні методики групування?
29. У чому сутність методу експертних оцінок?
30. Що таке ранжування? Яким чином можна провести багатовимірне ранжування? З якою метою?

**Література:** 5, 7, 9, 10, 14, 16.

## 2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань, вмінь і навичок студентів включає ті види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» передбачають лекційні і практичні заняття, самостійну роботу і виконання індивідуальних завдань.

Перевірку й оцінювання знань студентів проводять у наступних формах:

оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;

оцінювання виконання і захист індивідуальної творчої роботи (науково-дослідного завдання);

презентація результатів науково-дослідної роботи;

складання проміжного контролю знань за змістовими модулями (тестування).

*Поточне оцінювання* знань студентів здійснюють під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;

відвідування занять;

виконання індивідуального науково-дослідного завдання;

складання проміжного контролю зі змістових модулів.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи й активності на практичних заняттях проводиться за 4-х бальною шкалою.

Критерії оцінювання:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології питань, що розглядаються;

- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

- уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних

ситуацій, вирішенні завдань, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

- логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

При оцінюванні практичних занять увагу приділяють також їх якості і самостійності, своєчасності представлення виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу).

*Презентація результатів наукових робіт* є додатковою частиною самостійної роботи студента у процесі опанування навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень».

Мета підготовки презентації результатів наукових робіт – поглиблення теоретичних знань, набутих студентами в процесі вивчення дисципліни й оволодіння навичками оформлення і викладення результатів проведеної науково-дослідної роботи.

Індивідуальне науково-дослідне завдання є обов'язковою частиною самостійної роботи студента.

Виконання розрахунково-графічних завдань і написання індивідуальної творчої роботи має сприяти глибшому засвоєнню студентами дисципліни «Методологія наукових досліджень», спонукає ґрунтовно вивчати спеціальні наукові видання вітчизняних і зарубіжних авторів, які розглядають питання пов'язані з проведеннями досліджень, економікою, організацією й управлінням підприємствами.

Студенти обирають тему індивідуальної творчої роботи за власним бажанням, але відповідно до рекомендованої тематики. За погодженням із викладачем студент може підготувати індивідуальну творчу роботу на іншу тему, аніж запропоновані.

Індивідуальну творчу роботу оцінюють за критеріями:

- самостійності виконання;
- логічності і послідовності викладення матеріалу;

- деталізації плану;
- повноти і глибини розкриття теми, проблемної ситуації, аналітичної частини;
- наявності ілюстрацій (таблиці, рисунки, схеми і т. д.);
- кількості використаних джерел;
- використання статистичної інформації, додаткових літературних джерел і ресурсів мережі Internet;
- відображення практичного досвіду;
- обґрунтованості висновків;
- наявність конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані літературні джерела;
- якості оформлення, презентації і захисту розрахунково-графічних завдань і курсової роботи.

*Проміжний контроль* рівня знань передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу і вміння застосування його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Проміжний тестовий контроль проводять два рази за семестр (в рамках вивчення тем модулів).

Поточне тестування з кожної теми складається з 24 тестів. Одна правильна відповідь на кожен з тестів дорівнює 1 бал. Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності.

Тести можуть бути застосовані як з метою контролю, так і для закріплення теоретичних знань і практичних навичок.

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною шкалою.

Під час контролю по кожному змістовному модулю враховуються наступні види робіт:

- активність роботи студента на семінарському занятті оцінюється до 6 балів (6 практичних заняття по 6 балів = 36 балів);
- захист індивідуального домашнього завдання студента оцінюється до 40 балів;
- тестування – до 24 балів.

Підсумковий контроль визначається як середня двох контролів за перший та другий змістовні модулі.

### 3. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Поняття і характеристика науки як системи знань.
2. Основні функції науки в сучасних умовах.
3. Наука як особливий вид людської діяльності.
4. Наукові знання, їх відмінності від звичайних знань.
5. Виникнення і становлення науки.
6. Класифікація наук, її призначення і способи побудови.
7. Фундаментальні науки, їх характеристика.
8. Прикладні науки і їх значення в підвищенні ефективності народного господарства.
9. Диверсифікація й інтеграція наук як наслідок їх розвитку.
10. Організація науки в Україні.
11. Організаційна побудова і роль НАНУ.
12. Управління наукою в Україні.
13. Структура науки як системи знань і визначення її окремих елементів, складових частин.
14. Підготовка науковців в аспірантурах і докторантурах.
15. Особливості функціонування інкубаторів, технопарків, технополісів.
16. Об'єктивна необхідність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку економіки.
17. Об'єкти наукових досліджень в економіці.
18. Виникнення економічної науки.
19. Роль економічних наук у розвитку суспільства.
20. Класифікація економічних наук.
21. Принципи систематизації економічних знань.
22. Структура економічних знань.
23. Загальні проблеми розвитку економічної науки на сучасному етапі.
24. Значення розробки державних науково-технічних програм у розвитку країни та їх види.

25. Основні напрямки наукових економічних досліджень на сучасному етапі.
26. Поняття наукового дослідження. Особливості сучасних наукових досліджень.
27. Характеристика наукового напрямку. Структурні одиниці наукового напрямку.
28. Визначення об'єкта і предмета наукового дослідження.
29. Класифікація об'єктів наукових досліджень.
30. Класифікація наукових досліджень.
31. Визначення предмета науково-дослідної роботи студентів економічних ВУЗів.
32. Необхідність наукової організації дослідницької праці.
33. Характеристика основних принципів наукової організації дослідної праці.
34. Самоорганізація праці науковця. Характеристика основних елементів самоорганізації наукової праці.
35. Вимоги ергономіки до організації наукових досліджень.
36. Режим робочого часу науковця.
37. Організація робочого місця наукового працівника.
38. Використання засобів механізації та автоматизації допоміжних операцій в науково-дослідній роботі.
39. Необхідність посилення ролі науки в підготовці фахівців для економіки.
40. Поняття науково-дослідної роботи студентів.
41. Основні завдання науково-дослідної роботи студентів.
42. Класифікація форм організації науково-дослідної роботи студентів у вузі.
43. Характеристика науково-дослідної роботи студентів у навчальному процесі. Види навчально-дослідної роботи.
44. Види науково-дослідної роботи студентів, яку здійснюють в

позанавчальний час.

45. Дипломна робота як найвищий ступінь участі студента в науково-дослідній роботі.

46. Форми заохочення студентської молоді до науково-дослідної роботи, які практикують у вищих навчальних закладах.

47. Організація роботи студентського наукового гуртка.

48. Керівництво науково-дослідною роботою студентів у ВУЗі, її організація і планування.

49. Характеристика змісту і порядку розробки індивідуального плану науково-дослідної роботи студента на весь період навчання.

50. Значення процесу створення і перетворення нової інформації на дослідній і завершальній стадіях науково-дослідного процесу.

51. Зміст і роль апробації як завершальної стадії науково-дослідного процесу.

52. Назвіть основні групи методів наукових досліджень.

53. Загальні методи в наукових дослідженнях, відмінність їх від спеціальних методів.

54. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання та їх зв'язок із загальними методами наукових досліджень.

55. Особливості й види емпіричних загальнонаукових методів.

56. Характеристика емпірико-теоретичних загальнонаукових методів.

57. Теоретичні загальнонаукові методи, їх види і призначення.

58. Основні групи спеціальних методів в економічних дослідженнях.

59. Спеціальні методи збору інформації в економічних дослідженнях. Значення методів фотографування, види фотографій.

60. Застосування спеціальних методів для обробки зібраної інформації.

61. Методи проведення аналітичної роботи, особливості їх використання.

62. Методи планових розрахунків і обґрунтувань у наукових економічних дослідженнях.

63. Використання методів прогнозування в науково-дослідній роботі.

64. Докази в наукових дослідженнях, способи їх застосування.
65. Структура доказів. Використання прямих і непрямих доказів у наукових дослідженнях.
66. Спростування в науково-дослідній роботі.
67. Систематизація результатів наукового дослідження.
68. Структура звіту з науково-дослідної роботи.
69. Значення цифрового й ілюстративного матеріалу в звіті з науково-дослідної роботи.
70. Вимоги до подання формул, таблиць, ілюстрацій.
71. Нумерація цифрового й ілюстративного матеріалу.
72. Послідовність розміщення літературних джерел у переліку використаної літератури.
73. Елементи бібліографічного опису літератури, використаної в процесі науково-дослідної роботи.
74. Оформлення посилань на використані літературні й інформаційні джерела в звіті про науково-дослідну роботу.
75. Застосування комп'ютерної техніки в процесі впровадження результатів наукових досліджень.
76. Ефект і ефективність у наукових дослідженнях.
77. Види ефективності наукових досліджень.
78. Впровадження результатів науково-дослідної роботи в економічну діяльність.
79. Оформлення акту здавання-приймання науково-дослідної роботи.
80. Мета залучення студентів до науково-дослідної роботи.
81. Суть, функції, структура і значення науки, її класифікація.
82. Основні напрямки наукових економічних досліджень у сучасних умовах.
83. Характеристика й особливості науково-дослідної роботи.
84. Класифікація наукових досліджень.
85. Організація науки і наукових досліджень в Україні.

86. Склад і підготовка наукових кадрів.
87. Принципи організації наукової праці.
88. Вимоги ергономіки щодо організації наукової праці.
89. Поняття, мета і завдання науково-дослідної роботи студентів у підготовці спеціалістів для індустрії гостинності.
90. Види і форми науково-дослідної роботи студентів.
91. Керівництво, планування й облік науково-дослідної роботи студентів.
92. Поняття і класифікація інформаційного забезпечення наукових досліджень.
93. Роль і функції інформації.
94. Економічна інформація, її класифікація і призначення в науково-дослідному процесі.
95. Вибір об'єкта обстеження і визначення системи показників.
96. Організація збору і документальне оформлення інформації.
97. Порядок обробки інформації в економічних дослідженнях.
98. Проведення аналітичної роботи в науково-дослідному процесі.
99. Загальні методи наукових досліджень.
100. Спеціальні методи наукових досліджень в економіці.
101. Докази в методології наукових досліджень.
102. Процес наукового дослідження в економіці та його характеристика.
103. Наукова проблема й обґрунтування теми дослідження.
104. Критерії вибору теми наукового дослідження.
105. Організація обміну науковою інформацією в процесі дослідження.
106. Завершальна стадія науково-дослідного процесу.
107. Систематизація результатів наукового дослідження.
108. Форми подання наглядного матеріалу.
109. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні.
110. Впровадження й ефективність результатів наукових досліджень.
111. Методи порівняння, їх використання в аналізі.

112. Методи зведення, їх використання в аналізі.

113. Методи порівняння групування, їх використання в аналізі.

114. Графічний і табличний методи в дослідженнях аналітичних показників.

115. Метод абсолютних величин: види і призначення в аналітичних дослідженнях.

116. Метод відносних величин: види і призначення в аналітичних дослідженнях.

117. Метод абсолютних середніх величин: види і призначення в аналітичних дослідженнях.

118. Аналіз рядів динаміки.

119. Індексний метод.

120. Методи елімінування.

121. Економіко-математичні методи, їх класифікація і характеристика.

122. Застосування економіко-математичних методів при вирішенні конкретних аналітичних завдань.

123. Сутність і види прогнозів. Якісні й кількісні методи прогнозування.

124. Методологічні основи економіко-статистичного й економіко-математичного моделювання.

125. Методи пошуку і збору наукової інформації.

#### 4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

##### 1. Індивідуальне завдання № 1 для студентів денної форми навчання

Робота складається з двох практичних завдань.

При підготовці першого завдання слід проаналізувати відповідність наступних елементів магістерської роботи: тема, мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, зміст, висновки до розділів та загальні висновки (матеріал для виконання завдання отримати на кафедрі).

При виконанні другого завдання (відповідно до теми дослідження, яку наведено у таблиці 1) необхідно:

1. Сформулювати мету дослідження.
2. Визначити об'єкт та предмет дослідження.
3. Сформулювати завдання дослідження (4-6 завдань).
4. Запропонувати методи дослідження.

Таблиця 1. Теми дослідження для виконання другого практичного завдання

№	Тема дослідження
1	2
1	Удосконалення мотиваційних механізмів управління персоналом підприємств
2	Дослідження регіонального ринку праці
3	Дослідження системи управління розвитком персоналу на підприємстві та напрями його удосконалення
4	Аналіз методів оцінки персоналу організації та шляхи їх удосконалення
5	Дослідження соціально-економічної ефективності нематеріальних стимулів праці на підприємстві
6	Дослідження форм і методів професійної підготовки кваліфікованих кадрів на підприємстві: стан, проблеми, перспективи
7	Аналіз демографічної ситуації в регіоні: головні проблеми та способи їх вирішення

1	2
8	Формування корпоративної (організаційної) культури підприємства
9	Дослідження попиту і пропозиції на регіональному ринку праці
10	Дослідження системи матеріального стимулювання праці в організації та його впливу на ефективність трудової діяльності персоналу
11	Дослідження системи управління персоналом в організації та шляхи підвищення її ефективності
12	Аналіз впливу демографічної ситуації на стан і розвиток трудових ресурсів
13	Дослідження системи захисту та гарантій соціально-вразливих верств населення
14	Дослідження системи державної підтримки сімей з низькими доходами
15	Дослідження та обґрунтування впливу трудової міграції на ринок праці регіону
16	Дослідження стану молодіжної зайнятості та шляхи подолання безробіття серед молоді
17	Удосконалення організаційної структури управління на підприємстві
18	Дослідження рівня людського розвитку в Україні (регіоні)
19	Дослідження проблеми зайнятості жінок в регіоні та шляхи її покращення
20	Дослідження системи нематеріального стимулювання праці в організації
21	Дослідження форм і методів професійної орієнтації молоді
22	Удосконалення мотиваційних механізмів управління персоналом підприємств
23	Дослідження регіонального ринку праці
24	Дослідження системи управління розвитком персоналу на підприємстві та напрями його удосконалення
25	Аналіз методів оцінки персоналу організації та шляхи їх удосконалення
26	Дослідження форм і методів професійної підготовки кваліфікованих кадрів на підприємстві: стан, проблеми, перспективи
27	Аналіз демографічної ситуації в регіоні: головні проблеми та способи їх вирішення

## **2. Індивідуальне завдання № 2 для студентів денної форми навчання.**

Організувати творчу групу (4–5 осіб) з врахуванням типів творчих індивідуальностей для організації та проведення наукового дослідження спрямованого на вивчення та покращення одного (декількох) елементів навчально-виховного процесу на кафедрі (факультеті, університеті). Тему обрати самостійно. За результатами дослідження представити звіт з презентацією.

## 5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зі змінами, внесеними згідно з Декретами та Законами України 1993 – 2010 рр. // Голос України. – 1992. – 24 березня.
2. Закон України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» від 13 грудня 1991 р. №1977-ХІІ (зі змінами) // Закони України. – Том 2. – К., 1996. – С.441-453.
3. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» від 20 березня 2008 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. ДСТУ Документація, звіти у сфері науки і техніки. - К.: Держстандарт України, 1995.
5. Айвазян С. А., Енюков И. С., Машалкин Л. Д. Прикладная статистика. Основы моделирования и первичная обработка данных. – М.: Финансы и статистика, 1983.- 470 с.
6. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник. - К.: Вища школа, 1997.- 214 с.
7. Болч В., Хуань К. Дж. Многомерные статистические методы для экономики. (Пер. с англ. А. Д. Плитмана / Под ред. С. А. Айвазяна). – М.: Статистика, 1979.- 317 с.
8. Борикова Л. В., Виноградова Н. А. Пишем реферат, доклад, выпускную квалификационную работу. – М.: ИНФРА - М, 2000.- 89 с.
9. Дубров А. М., Мхитарян В. С., Трошин Л. И. Многомерные статистические методы: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1998.- 352 с.
10. Ефимова М.Р., Петрова Е.В., Румянцева В.Н. Общая теория статистики. – М.: ИНФРА – М, 1999.- 416 с.
11. Крутов В. И., Попов В. В. Основы научных исследований. – М.: Высшая школа, 1989. – 400 с.
12. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових

досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.

13. Лудченко А. А., Лудченко Я. А., Примак Т. А. Основы научных исследований. – К.: Знання, 2001. – 113 с.

14. Філіпченко А. С. Основы научных исследований. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.

15. Беляевский И. К. Маркетинговое исследование: информация, анализ, прогноз: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.

16. Бешелев С. Д., Гуревич В. Г. Математико-статистические методы экспертных оценок. – М.: Статистика, 1980. – 263 с.

17. Британ В. Т. Організація вузівської науки. - К.: Кондор, 1992.- 213 с.

18. Романчиков В. І. Основы научных исследований: Навч. посібник.-К.: ІЗМН, 1997.- 119 с.

19. Яцків М. І. Теорія економічного аналізу: Підручник. – Львів: Світ, 1993. – 214 с.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів спеціальностей 051 «Економіка» за освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та організація електронної торгівлі та біржової діяльності» / Укл.: М.В. Гудзь, А.В. Соколов. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. – 34 с.